

ORIENTAL JOURNAL OF PHILOLOGY

journal homepage:

<http://www.supportscience.uz/index.php/ojp/about>

LINGUOPRAGMATIC AND DISCURSIVE FUNCTIONS OF NUMERICAL INDICATORS IN ENGLISH AND UZBEK MEDIA DISCOURSE: A COMPARATIVE ANALYSIS

Iroda Karimova*Lecturer, Department of Applied English**Karshi State University, PhD*iroda.karimova.1997@mail.ru*Science ID: FQD-0626-0210**Karshi, Uzbekistan***ABOUT ARTICLE**

Key words: media discourse, numerals, numbers, statistics, linguopragmatics, argumentation, credibility, precision, evaluation, headlines, comparative analysis.

Received: 10.09.26**Accepted:** 11.09.26**Published:** 12.09.26

Abstract: The article examines the nominative-informational, argumentative, evidential, comparative, chronotopic, evaluative, intensifying and attention-directing functions of numerical indicators in English and Uzbek media discourse. Numerical expressions are treated not merely as grammatical-semantic devices denoting quantity but as discourse resources that construct factuality, calibrate credibility, represent scale and dynamics, and guide audience interpretation. The study combines comparative, contextual, linguopragmatic and discourse analysis of authentic media examples with verified scholarship on numeral semantics, journalistic numeracy and media language. The findings show that numerical precision is rhetorically powerful but does not automatically guarantee neutrality: selection, rounding, comparison baselines, attribution and contextualization substantially affect interpretation.

INGLIZ VA O'ZBEK MEDIA DISKURSIDA RAQAMLI KO'RSATKICHLARNING LINGVOPRAGMATIK VA DISKURSIV FUNKSIYALARI: QIYOSIY TAHLIL

Iroda Karimova*Qarshi davlat universiteti Amaliy ingliz tili**kafedrası o'qituvchisi, PhD*iroda.karimova.1997@mail.ru*Ilmiy identifikatsiya raqami: FQD-0626-0210**Qarshi, O'zbekiston*

MAQOLA HAQIDA

Kalit soʻzlar: media diskurs, raqam, son, miqdor, statistika, lingvopragmatika, dalillash, ishonchlilik, aniqlik, baholash, sarlavha, qiyosiy tahlil.

Annotatsiya: Maqolada ingliz va oʻzbek media diskursida raqamli koʻrsatkichlarning nominativ-axborot, dalillash, aniqlik va ishonchlilikni konstruksiyalash, qiyoslash, xronotopni belgilash, baholash, intensivlashtirish hamda sarlavhaviy diqqatni jalb etish funksiyalari qiyosiy-pragmatik nuqtayi nazardan tadqiq etiladi. Raqam matnda faqat miqdorni ifodalovchi grammatik-semantik birlik emas, balki jurnalistik xabarining faktualligini kuchaytiruvchi, manbaga ishonchni tashkil etuvchi, hodisaning koʻlami va dinamikasini koʻrsatuvchi hamda adresat talqinini yoʻnaltiruvchi diskursiv vosita sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotda ingliz va oʻzbek tilidagi autentik media materiallari, shuningdek, raqam semantikasi, jurnalistik numeracy, media pragmatikasi va raqamli belgilarning publitsistik matndagi oʻrniga bagʻishlangan ingliz, rus va oʻzbek olimlari ishlari qiyosiy, kontekstual, lingvopragmatik va diskursiv tahlil asosida umumlashtirildi. Natijalar raqamning “aniq fakt” koʻrinishida berilishi doimo mutlaq xolislikni anglatmasligini, uning tanlanishi, yaxlitlanishi, qiyoslash bazasi va manba bilan bogʻlanishi media talqinining muhim qismi ekanini koʻrsatadi.

ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЕ И ДИСКУРСИВНЫЕ ФУНКЦИИ ЧИСЛОВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ В АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ МЕДИАДИСКУРСЕ: СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

Ирода Каримова

Преподаватель кафедры прикладного английского языка

Кариинский государственный университет, PhD

iroda.karimova.1997@mail.ru

Научный идентификационный номер: FQD-0626-0210

Кариин, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: медиадискурс, число, числительное, лингвопрагматика, достоверность, точность, заголовок, статистика, аргументация, оценка,

Аннотация: В статье в сопоставительном аспекте исследуются номинативно-информационная, аргументативная, доказательная, сравнительная, хронотопическая, оценочная, интенсифицирующая и аттрактивная функции числовых показателей в английском и узбекском медиадискурсе. Числовые выражения

рассматриваются не только как средства обозначения количества, но и как дискурсивные ресурсы конструирования фактуальности, достоверности, масштаба события и направления интерпретации адресата. Материал анализируется с применением сравнительного, контекстуального, лингвопрагматического и дискурсивного методов.

Kirish. Zamonaviy media makonida raqamlar xabarning eng ixcham, vizual jihatdan ajralib turuvchi va yuqori informatsion zichlikka ega unsurlaridan biridir. Iqtisodiy o'sish sur'ati, inflyatsiya, saylov natijalari, aholining soni, budjet hajmi, sport hisobi, qurbonlar soni, vaqt, sana va reyting kabi ko'rsatkichlarsiz bugungi yangilik diskursini tasavvur qilish qiyin. Biroq raqamning jurnalistik matndagi vazifasi "qancha?" savoliga javob berish bilangina cheklanmaydi. U xabarning faktual tayanchini hosil qiladi, voqea ko'lamini o'lchaydi, ikki holatni qiyoslaydi, o'sish yoki pasayishni ko'rsatadi, muallif argumentini mustahkamlaydi va ko'pincha sarlavhaning diqqatni tortuvchi markaziga aylanadi.

Rus media tili tadqiqotlarida S. I. Simakova raqamli belgilarning gazeta sahifasidagi mavjudligini alohida diskursiv hodisa sifatida ko'rib, bir gazeta sonidagi raqamli belgilarning 39,5 foizi vaqt bilan, 19,9 foizi esa pul bilan bog'liq ekanini aniqlagan; bu raqamlar yangilik diskursida xronologik va iqtisodiy o'lchovlarning yetakchi ekanini ko'rsatadi [1, 112–115-b.]. K. M. Nakoryakova esa publitsistik matnda raqam axborot, mantiqiy argument va emotsional ranglangan illustratsiya vazifalarini bajarishini ta'kidlaydi [2, 124-b.]. Mazkur yondashuvlar raqamni matnga tashqaridan kiritilgan "statistik qo'shimcha" emas, balki uning semantik va pragmatik yaxlitligini tashkil etuvchi birlik sifatida baholash zarurligini ko'rsatadi.

Ingliz tilidagi jurnalistika tadqiqotlarida ham raqamning aniqlik va ishonchlilik bilan aloqasi markaziy masalalardan biridir. S. R. Maier qariyb 2000 mahalliy yangilik materiali asosidagi auditda materiallarning deyarli yarmi matematik hisob-kitobni o'z ichiga olganini va raqamli xatolar jurnalistik aniqlik uchun real muammo ekanini ko'rsatgan [3, 507–519-b.]. B. T. Lawson gumanitar inqirozlar yoritilgan 978 material va 16 jurnalist intervyusi asosida raqamlarning ko'pincha mustaqil tekshiruvdan ko'ra "ishonchli manba" ierarxiyasi orqali legitimlashtirilishini aniqlaydi [4, 429–449-b.]. Demak, raqam faktning o'zi bo'lish bilan birga, faktning ishonchliligini diskursiv ravishda namoyish qiluvchi vosita hamdir.

Raqam semantikasining o'zi ham pragmatik jihatdan bir xil emas. C. J. M. Jansen va M. M. W. Pollmann matndagi raqam chastotasi miqdor kattaligi va yaxlitlanganlik bilan bog'liqligini, "yumaloq" raqamlarning taxminiylilik kontekstida alohida pragmatik xususiyat kasb etishini

ko'rsatadi [5, 187–201-b.]. C. Kennedy esa “at least/at most” kabi modifikatsiyalangan son ifodalarida aniq miqdorni bilmaslikka doir implikaturalarning semantik-pragmatik tabiatini tahlil qiladi [6, 1-44-b.]. Bu kuzatuvlar media matnidagi 100, 1 million, qariyb 40 million, kamida 10 kabi shakllarning bir xil “aniqlik darajasi”ga ega emasligini ko'rsatadi.

Ingliz va o'zbek gazeta sarlavhalarining yaqindagi qiyosiy tadqiqotida esa raqam, manba ko'rsatish va baholash sarlavhaning talqinni oldindan yo'naltiruvchi vositalari qatorida qayd etilgan [9, 294–299-b.]. Shu asosda mazkur tadqiqotning maqsadi ingliz va o'zbek media diskursida raqamli ko'rsatkichlarning lingvopragmatik va diskursiv funksiyalarini tizimlashtirish, ularning umumiy va differensial xususiyatlarini aniqlash hamda raqamning faktuallik, argumentatsiya, baholash va adresatga ta'sir mexanizmidagi o'rnini ochib berishdan iborat.

Adabiyotlar sharhi. Media diskursni o'rganishda raqamlar bir necha ilmiy yo'nalish kesishmasida turadi: son semantikasi va pragmatikasi, media lingvistikasi, jurnalistik aniqlik, statistik savodxonlik, argumentatsiya va multimodal xabar tuzilishi. Shu sababli raqamni faqat morfologik “son so'z turkumi” doirasida tahlil qilish media matnidagi real funksional imkoniyatlarni to'liq ochmaydi.

Simakovaning tadqiqoti raqamli belgilarning gazeta sahifasidagi kontekstual taqsimotini o'rganishi bilan muhimdir. Muallif raqamli birliklarni vaqt, pul, nurlanish, nisbiy miqdor, odamlar, buyum-hodisalar va nurlash/numeratsiya kabi qatorlar asosida kuzatadi. Uning natijasida vaqt ko'rsatkichlarining ustunligi gazetaning hodisalarni “xronometraj” qilish funksiyasi bilan izohlanadi [1, 112–115-b.]. Ushbu xulosa raqamning diskursiv vazifasi faqat statistik aniqlik emas, balki media voqeligini vaqt koordinatalariga joylashtirish ekanini ko'rsatadi.

Nakoryakova raqamning publitsistik matnda uch tomonlama – informativ, argumentativ va emotsional-illustrativ – imkoniyatini qayd etadi [2]. Bu tasnif ayniqsa sarlavha va leadlarda muhim: “14 foiz”, “7,7%”, “40 million” kabi birliklar bir vaqtning o'zida fakt beradi, qiyoslash uchun mezon yaratadi va hodisaning ko'lamini hissiy-idrokiy jihatdan kuchaytiradi. Shuning uchun raqamni “neytral belgi” deb mutlaqlashtirish metodologik jihatdan cheklangan.

Maierning jurnalistik numeracy bo'yicha tadqiqoti raqamning ishonchlilik potentsiali bilan bir qatorda xavfini ham ko'rsatadi. Tadqiqotda matematik hisob-kitoblar mahalliy yangiliklarning katta qismida uchrashi, biroq elementar matematik xatolar va yetarlicha tekshirilmagan da'volar mavjudligi qayd etiladi [3, 507–519-b.]. Raqamning grafik aniqligi o'quvchida yuqori ishonch uyg'otishi mumkin, lekin aynan shu xususiyat noto'g'ri yoki kontekstdan uzilgan statistikani kuchliroq manipulyativ vositaga aylantirishi ehtimoli mavjud.

Lawson raqamlarni jurnalistik manba amaliyoti bilan bog'laydi. Uning tadqiqotida raqamning ishonchliliigi ko'pincha jurnalistning o'zi qayta hisoblagani uchun emas, balki ma'lumotlar bazasi, xalqaro tashkilot yoki nufuzli institutga tayanishi orqali diskursiv ravishda

qurilishi ko'rsatiladi [4, 429–449-b.]. A. Van Witsen global o'rtacha harorat haqidagi yangiliklar misolida statistik xabarlar “certainty markers” bilan birikib, o'lchovning ishonchligini ilmiy manbalar orqali mustahkamlashini ko'rsatadi [10, 1047–1065-b.].

Son ifodalarining lingvistik tabiatiga oid tadqiqotlar media tahlili uchun qo'shimcha mezon beradi. Jansen va Pollmann yaxlit raqamlarning chastotasi hamda taxminiylik bilan aloqasini korpus materialida asoslaydi [5, 187–201-b.]. Kennedy esa “at least six”, “at most six” kabi birliklarda miqdoriy chegara bilan birga bilish holati – aniqlik/noaniqlik – ham kodlanishini ko'rsatadi [6, 1–44-b.]. Shunday qilib, “40 million” va “almost 40 million” diskursiv jihatdan teng emas: ikkinchi shakl aniq son emas, yaqinlashuv va ehtiyotkorlik signalini ham beradi.

O'zbek va ingliz materialini bevosita qiyoslash nuqtayi nazaridan Karimovanning ishlari muhim. Muallif sonlarning ikki tildagi struktur-semantik xususiyatlarini va ularning kontekstga bog'liq ma'nolarini tahlil qiladi [7, 190–194-b.; 8, 75–79-b.]. Mirzayeva va Qurbonmuratova ingliz va o'zbek sarlavhalarida raqamlar, manba ko'rsatish va baholash vositalari ishonch hamda shoshilinchlikni yaratishda qo'llanishini ko'rsatadi [9, 294–299-b.]. Bu holat media sarlavhasida raqamning faqat ma'lumot sig'imini oshirmasdan, pragmatik “relevance signal” vazifasini ham bajarishini taxmin qilishga asos beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot qiyosiy-sifat paradigmasida olib borildi. Tahlil birligi sifatida media matnida grafik raqam (7,7%; 14%; 0,6%), raqam+o'lchov birligi, raqam+valyuta, sana, yil, miqdoriy chegaralovchi bilan kelgan son (almost 40 million; kamida, qariyb, ortiq) va raqamli sarlavha konstruksiyalari olindi. Nazariy asos sifatida raqam semantikasi va pragmatikasi, jurnalistik numeracy hamda media diskursda faktuallik va argumentatsiya bo'yicha tekshirilgan ilmiy ishlar tanlandi.

Empirik misollar ikki guruhdan shakllantirildi: (1) ingliz tilidagi Reuters kabi xalqaro yangilik resurslaridagi iqtisodiy-siyosiy xabarlar; (2) o'zbek tilidagi Gazeta.uz va boshqa onlayn nashrlarda berilgan iqtisodiy ko'rsatkichli sarlavhalar. Maqolada keltirilgan asosiy autentik misollar ochiq manbalarda qayta tekshirildi. Xususan, 2026-yilgi Reuters xabarida O'zbekiston aholisi “almost 40 million”, 2025-yilgi iqtisodiy o'sish esa “7.7%” tarzida berilgan; Gazeta.uz sarlavhalarida “inflyatsiya 0,6 foizgacha sekinlashdi” va “asosiy stavkani 14 foiz darajasida qoldirdi” kabi konstruksiyalar qo'llangan [9, 294–299-b.].

Tahlil to'rt bosqichda bajarildi: birinchi bosqichda raqamning referensial turi (miqdor, foiz, vaqt, sana, pul, reyting, chegaralangan miqdor) belgilandi; ikkinchi bosqichda uning gap va sarlavhadagi sintaktik pozitsiyasi kuzatildi; uchinchi bosqichda pragmatik vazifa – faktuallik, dalillash, qiyoslash, intensivlashtirish, ehtiyotkorlik yoki diqqatni jalb etish – aniqlandi; to'rtinchi bosqichda ingliz va o'zbek media diskursidagi verbal qurshov qiyoslandi.

Tadqiqotda “raqamli ko‘rsatkich” termini keng ma’noda qo‘llanadi: u faqat son so‘z turkumini emas, balki raqam grafikasi, foiz, sana, statistik indeks, pul miqdori va miqdorni chegaralovchi verbal birlik bilan hosil bo‘lgan konstruksiyani ham qamrab oladi. Bunday yondashuv media matnidagi miqdoriy ma’noning grammatik shakldan ko‘ra diskursiv vazifasini markazga chiqaradi.

Natijalar. Eng asosiy qatlamda raqam voqelikning o‘lchanadigan parametrini nomlaydi. “7.7% economic growth” yoki “14 foiz asosiy stavka” kabi birliklar xabarni umumiy “o‘sdi”, “yuqori”, “saqlandi” kabi sifat baholaridan o‘lchanadigan faktga ko‘chiradi. Raqam shu tariqa xabarning denotativ aniqligini oshiradi. Biroq faktuallik funksiyasi faqat sonning mavjudligi bilan emas, uning nimaga tegishli ekani, qaysi davr bilan qiyoslanayotgani va manbasi ko‘rsatilishi bilan to‘liq shakllanadi.

Maierning natijalari raqamli hisob jurnalistik amaliyotda keng tarqalganini, shu bilan birga matematik xatolar ham mavjudligini ko‘rsatadi [3, 507–519-b.]. Demak, raqamning “aniqlik ko‘rinishi” va real epistemik aniqlikni farqlash kerak. Media diskursda raqam faktuallik markeri bo‘lishi mumkin, lekin u avtomatik ravishda haqiqat kafolati emas.

Raqam argumentativ matnda tezisni “o‘lchangan dalil” bilan ta’minlaydi. Ayniqsa iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy yangiliklarda foiz, summa va son muallifning umumlashtiruvchi hukmini asoslash uchun ishlatiladi. Lawsonning tadqiqoti esa raqamning ishonchliligi ko‘pincha uning manbaga biriktirilishi orqali yaratilishini ko‘rsatadi: jurnalistlar raqamni har doim mustaqil tekshirmasa ham, ishonchli deb qabul qilingan institut va ma’lumotlar bazasiga tayanadi [4, 429–449-b.]. Van Witsen statistik yangiliklarda ilmiy manbalar va certainty markerlar o‘zaro bog‘lanishini ko‘rsatadi [10, 1047–1065-b.]. Shu sababli “7,7%”ning pragmatik kuchi faqat matematik aniqligida emas, balki “kim hisoblagan?”, “qaysi davrga nisbatan?” va “qanday metod bilan?” savollariga javob bera olishida namoyon bo‘ladi.

Media diskursida raqam ko‘pincha statik miqdorni emas, o‘zgarishni ifodalaydi. “0,6 foizgacha sekinlashdi” konstruksiyasida 0,6 faqat ko‘rsatkich emas; “sekinlashdi” predikati bilan birikib, oldingi holatga nisbatan dinamikani kodlaydi. Raqamning to‘liq diskursiv ma’nosi shu sababli qiyoslash bazasisiz ochilmaydi. Qiyoslash “oldin–hozir”, “reja–natija”, “mahalliy–xalqaro”, “minimal–maksimal” modellarida qurilishi mumkin. Raqamlar bu modellarda argumentning tayanch nuqtalariga aylanadi. Foiz ko‘rsatkichlari ayniqsa nisbiy o‘zgarishni ixcham ifodalashi sababli sarlavhada yuqori informatsion zichlik yaratadi.

Raqamli sana, yil, yosh va davr ko‘rsatkichlari media voqeasini vaqt koordinatasiga joylashtiradi. Simakova tahlil qilgan gazeta sonida vaqt bilan bog‘liq raqamlar barcha raqamli belgilarning 39,5 foizini tashkil qilgani qayd etilgan [1, 112–115-b.]. Bu natija yangilik diskursining “hozirlik” va aktual vaqt bilan uzviy bog‘liqligini ko‘rsatadi.

Yil ko'rsatkichi retrospektiv qiyoslashni ham tashkil etadi: Reuters misolidagi "7.7% economic growth in 2025" konstruksiyasida 2025 raqami statistik ko'rsatkichni tarixiy davrga mahkamlaydi. Shuningdek, "since 2016" kabi birliklar siyosiy jarayonning boshlang'ich nuqtasini belgilab, narrativ vaqt chizig'ini hosil qiladi.

1-jadval. Ingliz va o'zbek media diskursida raqamli ko'rsatkichlarning asosiy funksiyalari

Funksiya	Ingliz media misoli	O'zbek media misoli	Lingvopragmatik izoh	Manba
Faktuallik / aniqlik	<i>"Uzbekistan registered 7.7% economic growth in 2025."</i>	<i>"Mart oyida O'zbekistonda inflyatsiya 0,6 foizgacha sekinlashdi."</i>	Aniq foiz xabarni o'lchanadigan faktga aylantiradi; yil/davr ko'rsatkichi faktning chegarasini belgilaydi.	Reuters, 17.06.2026; Gazeta.uz, 06.04.2026
Chegara va taxminiylik	<i>"Central Asia's most populous country with almost 40 million people..."</i>	<i>"qariyb / qariyb ... mln" tipidagi konstruksiyalar</i>	almost/qariyb birliklari raqamning yaqinlashuv ekanini ko'rsatib, epistemik ehtiyotkorlik yaratadi.	Reuters, 17.06.2026; [6, 1–44-b.]
Institutsional qaror	<i>"...tax and customs duties will be set at zero percent."</i>	<i>"Markaziy bank asosiy stavkani 14 foiz darajasida qoldirdi."</i>	Raqam normativ qarorning aniq parametrini beradi; nol va 14% institutsional siyosatning diskursiv markaziga aylanadi.	Reuters, 17.06.2026; Gazeta.uz, 18.03.2026
Xronotop	<i>"in 2025"; "since 2016"</i>	<i>"2026-yil 18-mart"; "mart oyida"</i>	Raqam voqeani vaqt o'qiga joylashtirib, yangilikning aktual va retrospektiv chegaralarini belgilaydi.	Reuters; Gazeta.uz; [1, 112–115-b.]
Argumentativ kuch	<i>Foiz + manba + iqtisodiy predikat</i>	<i>Foiz + institutsional manba + baholovchi predikat</i>	Raqam tezisni dalil bilan mustahkamlaydi, biroq ishonchlilik manba va kontekst bilan birga quriladi.	[4, 429–449-b.]; [10, 1047–1065-b.]

Raqamning baholovchanligi ko'pincha sonning o'zida emas, uning verbal qurshovida yuzaga keladi. Masalan, "atigi 2 foiz", "qariyb 40 million", "rekord darajadagi 7,7 foiz", "nol foiz" kabi birliklarda raqamga atigi, qariyb, rekord, at least, almost kabi operatorlar qo'shilib, miqdorni adresat uchun talqin qiladi. Shu jihatdan raqam "sovuq statistika" bo'lib qolmay, baholovchi semantikaning markaziga aylanadi.

Yaxlitlangan raqamlar ham pragmatik signal beradi. Jansen va Pollmann raqam chastotasining yaxlitlanganlik bilan bog‘liqligini ko‘rsatadi [5, 187–201-b.]. Media matnida “40 million” ko‘pincha aniq hisoblangan 40 000 000 ni emas, ko‘lamni tez idrok etishga xizmat qiluvchi kognitiv soddalashtirishni anglatishi mumkin. “Almost 40 million” shakli esa bu taxminiylilikni ochiq verbal marker bilan belgilaydi.

Sarlavha cheklangan makonda maksimal axborot uzatishi kerak. Raqam bu talabga mos: u qisqa grafik shaklda ko‘lam, o‘zgarish, sana yoki natijani beradi. Mirzayeva va Qurbonmuratova ingliz va o‘zbek sarlavhalarida raqam, manba va baholash birliklari ishonch hamda shoshilinchlikni yaratishini ko‘rsatadi [9, 294–299-b.].

“Mart oyida O‘zbekistonda inflyatsiya 0,6 foizgacha sekinlashdi” sarlavhasida raqam uch funksiyani birlashtiradi: mavzu – inflyatsiya; miqdor – 0,6%; dinamika – sekinlashish. “Inflyatsiya pasaydi” shakli mazmunan to‘g‘ri bo‘lishi mumkin, biroq raqamli variant faktuallik va informatsion zichlikni sezilarli oshiradi.

Qiyosiy kuzatuvlar ikki tilda ham raqamlarning asosiy pragmatik yadrosi o‘xshash ekanini ko‘rsatadi: miqdorni nomlash, dalillash, qiyoslash, vaqtni belgilash va sarlavhada diqqatni jalb etish. Bu funksiyalar jurnalistika institutsional diskursining umumiy ehtiyojlari – aniqlik, tekshiriluvchanlik, ixchamlik va aktual voqeani o‘lchash – bilan belgilanadi.

Farq ko‘proq raqamni verbal ramkalash usulida namoyon bo‘ladi. Ingliz yangilik diskursida almost, more than, at least, up to, nearly kabi kvantifikatsion va epistemik modifikatorlar sonning chegarasini ixcham belgilaydi. O‘zbek media matnida qariyb, qariyb ...ga yaqin, ...dan ortiq, ...gacha, kamida, foiz darajasida kabi analitik birliklar shu vazifani bajaradi. O‘zbek sarlavhalarida institutsional subyekt (“Markaziy bank...”) va qaror predikati bilan raqamning bir sarlavhada birlashishi ko‘p hollarda izohlovchi ramkani kuchaytiradi; ingliz sarlavhalari esa qisqaroq kompressiv modelga moyil bo‘lishi mumkin [9, 294–299-b.].

2-jadval. Ikki autentik media misolining mikro-diskursiv tahlili

Misol	Raqamli birlik	Verbal qurshov	Asosiy funksiya	Yashirin pragmatik effect	Tekshirilgan manba
English: “Uzbekistan registered 7.7% economic	7.7%; 2025	registered; economic growth; in	Faktuallik + xronotop + iqtisodiy dinamika	Aniq o‘nli foiz o‘lchovning yuqori aniqligi taassurotini	Reuters, 17.06.2026

<i>growth in 2025.</i>				beradi; yil ko'rsatkichi da'voni vaqt bilan chegaralaydi.	
<i>O'zbek: "Mart oyida O'zbekistonda inflyatsiya 0,6 foizgacha sekinlashdi."</i>	0,6 foiz	mart oyida; - gacha; sekinlashdi	Qiyosiy dinamika + sarlavhaviy kompressiya	Raqam "sekinlashdi" bilan birikib, oddiy miqdorni ijobiy/neytral dinamik talqinga aylantiradi; - gacha chegarani ko'rsatadi.	Gazeta.uz, 06.04.2026; [9, 294–299-b.]

Natijalarning eng muhim jihatlaridan biri raqamning ikki tomonlama tabiatidir. Bir tomondan, u verifikatsiya qilinadigan, o'lchanadigan va qiyoslanadigan ma'lumot beradi. Ikkinchi tomondan, aynan grafik aniqligi sabab raqam o'quvchida "bu tekshirilgan fakt" degan kuchli taassurot uyg'otadi. Agar qiyoslash bazasi, tanlanma hajmi, vaqt oralig'i yoki manba yashirilsa, matematik jihatdan to'g'ri son ham diskursiv jihatdan chalg'ituvchi bo'lishi mumkin.

Maier raqamlar bilan ishlashda elementar matematik xatolar va shubhali da'volarni tanqidsiz qabul qilish muammosini ko'rsatgan [3, 507–519-b.]. Lawson esa raqamlar ko'pincha manba ierarxiyasi orqali ishonchli deb qabul qilinishini ko'rsatadi [4, 429–449-b.]. Shuning uchun media savodxonligi nuqtayi nazaridan raqamni o'qish "sonni ko'rish" emas, balki uning kelib chiqishi, denominatori, qiyoslash nuqtasi, yaxlitlanganlik darajasi va verbal ramkasini tahlil qilishni talab qiladi.

Muhokama. Olingan natijalar raqamli ko'rsatkichlarning media diskursidagi funksiyalarini uch makrodarajada umumlashtirish imkonini beradi. Birinchi daraja – referensial-kognitiv daraja: raqam miqdor, vaqt, pul, foiz va boshqa o'lchanadigan parametrlarni ixcham kodlaydi. Ikkinchi daraja – argumentativ-epistemik daraja: raqam da'voni dalillaydi, ishonchlilikni kuchaytiradi yoki ehtiyotkorlik/noaniqlikni belgilaydi. Uchinchi daraja – pragmatik-kompozitsion daraja: raqam

sarlavhada diqqatni tortadi, informatsion kompressiyani ta'minlaydi va adresatning voqea ko'lamini qanday qabul qilishini yo'naltiradi.

Bu model Simakovaning raqamli belgilar orqali media voqeligini "hisoblash" yondashuvini [1, 112–115-b.] va zamonaviy jurnalistik numeracy tadqiqotlaridagi ishonchlilik muammosini [3, 507–519-b.; 4, 429–449-b.] bir tizimda birlashtiradi. Qiyosiy material esa ushbu funksiyalar ingliz va o'zbek media diskursida universal bo'lsa-da, ularni verbal ramkalash tilning grammatik va uslubiy imkoniyatlariga moslashishini ko'rsatadi.

Tadqiqot asosida "raqamli diskursiv ramka" tushunchasini taklif qilish mumkin. Raqamli diskursiv ramka – bu raqamning o'zi, uning o'lchov birligi, manbasi, vaqt chegarasi, qiyoslash bazasi va baholovchi/modifikatsion qurshovidan tashkil topgan kompleksdir. Masalan, "7,7%" alohida olinganda faqat miqdor; "2025-yilda 7,7% iqtisodiy o'sish qayd etildi" shaklida esa u vaqt, iqtisodiy indikator va dinamik predikat bilan birlashib to'liq media faktiga aylanadi.

Shuningdek, raqamning "aniqlik indeksi" va "pragmatik aniqlik" tushunchalarini farqlash maqsadga muvofiq. O'nli kasrli 7,7% grafik jihatdan 8% ga qaraganda aniqroq ko'rinadi, biroq uning pragmatik aniqligi faqat metod, manba va qiyoslash bazasi ma'lum bo'lgandagina yuqori bo'ladi. Aksincha, "almost 40 million" matematik jihatdan taxminiy, lekin epistemik jihatdan halolroq bo'lishi mumkin, chunki muallif noaniqlik chegarasini ochiq ko'rsatadi. Kennedy tahlil qilgan modifikatsiyalangan sonlarning implikaturalari bu farqni nazariy jihatdan tushuntirishga yordam beradi [6, 1–44-b.].

Amaliy jihatdan natijalar jurnalistika ta'limi, media savodxonligi va tarjima amaliyotida qo'llanishi mumkin. Jurnalistika talabalariga raqamni faqat to'g'ri yozish emas, balki denominatorni ko'rsatish, foiz va foiz punktini farqlash, qiyoslash bazasini ochish, yaxlitlashni belgilash va manbani tekshirish ko'nikmalari o'rgatilishi zarur. Tarjimada esa 7.7% ↔ 7,7 foiz, almost ↔ qariyb, at least ↔ kamida, up to ↔ ...gacha kabi birliklar semantik ekvivalentlik bilan birga pragmatik aniqlik darajasini ham saqlashi kerak.

Xulosa. Tadqiqot ingliz va o'zbek media diskursida raqamli ko'rsatkichlar ko'p funksiyali diskursiv birlik ekanini ko'rsatdi. Raqamning birlamchi nominativ vazifasi miqdorni belgilash bo'lsa-da, media matnida u faktuallikni kuchaytirish, argumentni dalillash, manba ishonchligini ko'rsatish, qiyosiy dinamikani modellashtirish, xronotopni belgilash, baholash va intensivlashtirish, sarlavhada diqqatni jalb etish hamda informatsion kompressiya yaratish vazifalarini bajaradi.

Ingliz va o'zbek media diskursi o'rtasidagi asosiy umumiylik raqamning aniqlik va dalillash resursi sifatida ishlatilishidir. Farqlar esa ko'proq modifikatorlar, sintaktik kompressiya va institutsional ramkalashda ko'rinadi. Ingliz tilidagi almost, at least, more than, up to kabi

birliklarga o'zbek tilida qariyb, kamida, ...dan ortiq, ...gacha kabi vositalar mos keladi; ular sonning faqat miqdorini emas, epistemik chegarasini ham belgilaydi.

Raqamning media diskursidagi eng muhim xususiyati – uning “ishonchlilik paradoksi”dir: aniq ko‘rinishdagi raqam faktuallikni kuchaytiradi, biroq manba, vaqt, denominator va qiyoslash bazasisiz u noto‘liq yoki manipulyativ talqinga xizmat qilishi mumkin. Shu sababli raqamni lingvistik tahlil qilishda “son + verbal qurshov + manba + qiyoslash bazasi + diskursiv maqsad” kompleksini bir butun birlik sifatida ko‘rish lozim.

Ilmiy yangilik sifatida raqamli ko‘rsatkichlarning ingliz va o‘zbek media diskursidagi funksiyalari referensial-kognitiv, argumentativ-epistemik va pragmatik-kompozitsion makrodarajalarda tizimlashtirildi hamda “raqamli diskursiv ramka” modeli taklif qilindi. Kelgusida ushbu modelni katta korpus asosida siyosiy, iqtisodiy, sport va sog‘liqni saqlash yangiliklari kesimida statistik chastota bilan tekshirish maqsadga muvofiq.

Список использованной литературы:

1. Симакова С. И. Цифровые обозначения на газетной полосе: контекстный анализ // Вестник Челябинского государственного университета. – 2009. – № 13 (151). Филология. Искусствоведение. Вып. 31. – С. 112–115. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovye-oboznacheniya-na-gazetnoy-polose-kontekstnyy-analiz>
2. Накорякова К. М. Справочник по литературному редактированию для работников средств массовой информации. – М.: Флинта: Наука, 2010. – 200 с. https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi47/0038086.pdf?utm_source=chatgpt.com
3. Maier S. R. Numbers in the News: A Mathematics Audit of a Daily Newspaper // Journalism Studies. – 2002. – Vol. 3, No. 4. – P. 507–519. DOI: <https://doi.org/10.1080/1461670022000019191>
4. Lawson B. T. Hiding Behind Databases, Institutions and Actors: How Journalists Use Statistics in Reporting Humanitarian Crises // Journalism Practice. – 2023. – Vol. 17, No. 3. – P. 429–449. DOI: <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1930106>
5. Jansen C. J. M., Pollmann M. M. W. On Round Numbers: Pragmatic Aspects of Numerical Expressions // Journal of Quantitative Linguistics. – 2001. – Vol. 8, No. 3. – P. 187–201. DOI: <https://doi.org/10.1076/jqul.8.3.187.4095>
6. Kennedy C. A “de-Fregean” Semantics (and Neo-Gricean Pragmatics) for Modified and Unmodified Numerals // Semantics and Pragmatics. – 2015. – Vol. 8, Article 10. – P. 1–44. DOI: <https://doi.org/10.3765/sp.8.10>
7. Sauerland U. A New Semantics for Number // Proceedings of Semantics and Linguistic Theory (SALT 13) / ed. R. B. Young, Y. Zhou. – Ithaca: CLC Publications, 2003. – P.

258-275.

DOI:

10.3765/salt.v13i0.2898.

<https://journals.linguisticsociety.org/proceedings/index.php/SALT/article/view/2898>

8. Scontras G. A Unified Semantics for Number Marking, Numerals, and Nominal Structure // *Proceedings of Sinn und Bedeutung* 17. – P. 545-562. <https://ojs.ub.uni-konstanz.de/sub/index.php/sub/issue/view/10>

9. Mirzayeva G., Qurbonmuratova D. English and Uzbek Newspaper Headlines: A Comparative Pragmatic Study // *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*. – 2026. – Vol. 67, No. 1. – P. 294–299. URL: <https://journalss.org/index.php/tal/article/view/24824>

10. Van Witsen A. How Daily Journalists Use Numbers and Statistics: The Case of Global Average Temperature // *Journalism Practice*. – 2020. – Vol. 14, No. 9. – P. 1047–1065. DOI: <https://doi.org/10.1080/17512786.2019.1682944>

11. Akhmedova D. Number as a Grammatical Category Showing Its Specific Style Aspect of Newspaper Texts // *International Journal of Advance Scientific Research*. – 2023. – Vol. 3, No. 12. DOI: <https://doi.org/10.37547/ijasr-03-12-06>

12. Usmonova Sh. Pragmatic Argumentation in Newspaper Discourse: A Cross-Linguistic Analysis of English and Uzbek Media // *Philology Matters*. – 2025. – Vol. 55, Issue 4. – P. 170–192. DOI: <https://doi.org/10.36078/987655549>

13. Facchinetti R. News Discourse and the Dissemination of Knowledge and Perspective: From Print and Monomodal to Digital and Multisemiotic // *Journal of Pragmatics*. – 2021. – Vol. 175. – P. 195–206. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2021.01.015>

14. Hurford J. R. *Language and Number: The Emergence of a Cognitive System*. – Oxford: Basil Blackwell, 1987. – XII+322 p. Author-hosted resource: https://www.ling.ed.ac.uk/~jim/l_and_n.html

15. Reuters. Uzbek President Pledges Continued Reforms, Tax-Free Zone at Tashkent Forum. – 17 June 2026. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/uzbek-president-pledges-continued-reforms-tax-free-zone-tashkent-forum-2026-06-17/>

16. Gazeta.uz. Mart oyida O'zbekistonda inflyatsiya 0,6 foizgacha sekinlashdi. – 6 April 2026. URL: <https://www.gazeta.uz/oz/2026/04/06/inflation-march/>

17. Gazeta.uz. Inflyatsion xatarlar fonida Markaziy bank asosiy stavkani 14 foiz darajasida qoldirdi. – 18 March 2026. URL: <https://www.gazeta.uz/oz/2026/03/18/asosiy-stavka/>